

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»**

Кафедра теоретичної і прикладної економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
Михайлишин Г.Й.

“ _____ ” _____ 20 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ
ОХОРОНИ ПРАЦІ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Спеціальність 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність"

Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"

Івано-Франківськ – 2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів, які навчаються за освітньою програмою Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Галузь знань 07 "Управління та адміністрування" Спеціальність 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. - 2020 р. - 23 с.

Розробник:

Стефінін Володимир Володимирович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теоретичної і прикладної економіки

Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

_____ (**Пилипів Н.І.**)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“ ____ ” _____ 2020 року

Схвалено Науково-методичною радою економічного факультету.

Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

“ ____ ” _____ 2020 р.

Голова _____ (**Гнатюк Т.М.**)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – <u>3</u>	Галузь знань 07 "Управління та адміністрування" Спеціальність 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність"	Нормативна 1.1. Цикл загальної підготовки	
Модулів – <u>2</u>	Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Рік підготовки:	
Змістових модулів – <u>3</u>		4-й	4-й
Індивідуальне завдання - презентація		Семестр	
Загальна кількість годин – <u>90</u>		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 6 год., з них: аудиторних – 3 год., самостійної роботи студента – 3 год.	Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)	Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	76 год.
		Індивідуальні завдання: 6 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33 / 67

для заочної форми навчання – 16 / 84

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є набуття студентом компетенцій (знань, умінь і навичок) для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й реалізацій природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання.

Цілі навчальної дисципліни полягають в опануванні знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях; формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення необхідного рівня безпеки функціонування промислових об'єктів, збереження матеріальних та культурних цінностей у межах науково-обґрунтованих критеріїв прийняттого ризику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни безпека життєдіяльності студент повинен

знати:

- основні положення Концепції національної безпеки України, що стосуються безпеки життя та здоров'я особи;
- аксіоми про потенційну небезпеку діяльності людини;
- джерела небезпеки та їх класифікацію;
- концепцію допустимого ризику;
- загальні положення управління ризиком;
- системи забезпечення життєдіяльності людини;
- характеристики системи «людина - життєве середовище»;
- об'єкти та цілі безпеки життєдіяльності в системі «людина - життєве середовище» різного рівня;
- основні законодавчі та нормативно-правові акти з безпеки життєдіяльності;
- види уражень організму людини;
- послідовність дій при наданні домедичної допомоги;
- правові та організаційні основи охорони праці, структуру і завдання управління охороною праці на виробництві;
- основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії; – принципи, методи і засоби контролю параметрів шкідливих і небезпечних виробничих чинників на робочих місцях;
- основні заходи і засоби захисту працівників від шкідливих і небезпечних виробничих чинників типових для певних видів діяльності;
- основи пожежної безпеки під час виконання робіт.

вміти:

- визначати рівень безпеки системи «людина - життєве середовище»;
- ідентифікувати небезпеку;
- визначати причини та можливі наслідки небезпек;
- класифікувати небезпечні, шкідливі та уражаючі фактори;
- аналізувати умови виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- здійснювати системний аналіз безпеки життєдіяльності;
- ідентифікувати тип ситуації та оцінити рівень небезпеки, визначати профілактичні заходи запобігання надзвичайним ситуаціям;
- обґрунтовувати ймовірність прояву небезпечних факторів у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- застосовувати засоби індивідуального захисту, звільняти потерпілого від дії електричного струму, вогню та з-під обвалів, рятувати потопаючих;

- надавати першу долікарську допомогу;
- використовувати положення законів, нормативно-правових актів і нормативно-технічних документів у практичній діяльності під час виконання професійних функцій;
- дотримуватися вимог безпеки експлуатації технологічного устаткування і процесів під час виконання робіт, в також заходів з електро- та пожежної безпеки;
- впроваджувати профілактичні заходи щодо запобігання професійних захворювань та професійних отруєнь, травматизму, аварій і пожеж;
- впроваджувати і контролювати виконання перспективних, оперативних і поточних планів, наказів і розпоряджень органів управління підприємства з охорони праці.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу та об'єктів господарювання в умовах надзвичайних ситуацій.

Перелік програмових компетентностей та результатів навчання, які повинні бути сформовані у студентів в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

Результати навчання:

ПРН 8. Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є попередні навчальні дисципліни: «Нормативно-правове регулювання ПТБС».

Постреквізити. Дисципліни, які будуть використовувати результати навчання даного курсу: «Виробнича практика», «Кваліфікаційна робота».

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат дисципліни «Безпека життєдіяльності.»

Головні визначення – безпека, виклик, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик.

Аксіоми небезпеки життєдіяльності. Ідентифікація небезпек. Види небезпек: мікрота макробіологічна, вибухова, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, хімічна, соціально-політична.

Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію. Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і територій. Об'єкти підвищеної небезпеки та класи їхньої небезпечності.

Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори, що ними формуються, характер їхньої негативної дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

Біологічні небезпеки. Уражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, риккетсії, бактерії. Пандемія, епідемія, масові отруєння людей. Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Регіональний комплекс природних загроз. Методи виявлення їх уражаючих факторів. Комплекс заходів із запобігання природних надзвичайних ситуацій.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їх реалізації.

Техногенні небезпеки та їх реалізації, приклади їх уражаючих факторів та механізмів впливу на організм людини.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек. Хвиля прориву та її уражаюча дія. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки.

Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності. Небезпечні для людини фактори пожежі.

Вибух. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їхньою пожежа вибухонебезпечністю.

Джерела радіоактивного випромінювання. Фактори радіаційного впливу на людину. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини живого організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної небезпеки.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності та впливом на організм людини. Ознаки та характеристики забруднення місцевості, води, продовольства небезпечними хімічними речовинами. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною небезпекою. Захист приміщень від проникнення токсичних парів й аерозолів.

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки.

Глобальні проблеми людства – кризи: біосферна, екологічна, ресурсна, мирне співіснування, гонка озброєння та загроза ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, поширення інфекційних хвороб.

Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.

Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях соціально-політичного характеру.

Тероризм та його види. Первинні, вторинні та каскадні уражаючі фактори тероризму. Збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві).

Можливі аварійні ситуації під час технологічного тероризму.

Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення.

Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки.

Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Ризик як кількісна оцінка небезпек. Аналіз ризику реалізації небезпек, які можуть вплинути на людину (керівник, оператор, персонал, населення), об'єкти техносфери та природне середовище. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятності ризику. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод. Метод аналогій. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Визначення базисних подій. Ідентифікація небезпек. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків.

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.

Правові норми, що регламентують організацію та здійснення заходів запобігання й ліквідації надзвичайної ситуації.

Критерії та показники оцінки ефективності функціонування системи безпеки та захисту об'єкту господарювання у надзвичайних ситуаціях.

Фінансування заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, відшкодування збитків постраждалим. Страховий механізм відшкодування збитків від надзвичайних ситуацій. Порядок надання фінансової допомоги та схема опрацювання звернень щодо виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Використання матеріальних ресурсів з державного, оперативного, регіонального та місцевого резерву. Порядок підготовки матеріалів, на підставі яких надається експертний висновок щодо рівня надзвичайних ситуацій.

Тема 7. Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці.

Фактори виробничого середовища, важкості і напруженості трудового процесу. Комплексна оцінка чинників виробничого середовища та їхнього впливу на здоров'я і працездатність людини. Суть, завдання та організація охорони праці.

Тема 8. Умови праці на виробництві, їхня класифікація та нормування.

Умови праці як соціально-економічна категорія. Управління умовами праці.

Класифікація чинників, які впливають на формування умов праці. Елементи умов праці. Оптимальні, шкідливі і небезпечні умови праці.

Санітарні норми, їх види та класифікація. Гранично допустимі рівні виробничих факторів (ГДР). Гранично допустима концентрація (ГДК) шкідливих речовин у повітрі. Допустимий рівень виробничих чинників.

Застосування санітарних норм для аналізу та поліпшення умов праці. Визначення ступеня шкідливості й небезпечності праці та її характеру за гігієнічною класифікацією. Обґрунтування віднесення робочого місця до відповідної категорії залежно від рівня умов праці. Пільги та компенсації працівникам залежно від умов праці.

Тема 9. Організація охорони праці на виробництві.

Суть та основні завдання охорони праці на виробництві. Організаційна структура управління охороною праці на виробництві. Служби охорони праці на підприємствах, їхні права та обов'язки. Організація громадського контролю за станом охорони праці. Колективний договір підприємства та його значення для охорони праці. Аналіз і оцінка стану охорони праці. Планування та організація виконання заходів з охорони праці. Номенклатурні заходи щодо охорони праці. Комплексний план поліпшення умов охорони праці та санітарно оздоровчих заходів.

Тема 10. Економічні аспекти охорони праці.

Економічне значення поліпшення умов та охорони праці в ринковій системі господарювання.

Показники витрат і ефективності заходів щодо поліпшення умов та охорони праці на підприємстві.

Методи оцінки соціальної та економічної ефективності заходів з удосконалення умов та охорони праці.

Економічне стимулювання поліпшення умов та охорони праці.

4. Структура навчальної дисципліни

Тема	кількість год.						
	усього	Денна форма			Заочна форма		
		лекції	семінари	самостійна робота	лекції	семінари	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Базові положення та етапи формування сучасних систем управління якістю							
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат дисципліни «Безпека життєдіяльності.»	8	2		5	2		6
Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.	4	2	2	5		2	6
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх реалізації.	8	2		5		2	6
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки.	4	2		5	2		6
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	8	2	2	5			7
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.	6	2	2	5	2		7
Тема 7.	8	2	2	5		2	7

Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці							
Тема 8. Умови праці на виробництві, їхня класифікація та нормування	10	2		5			7
Тема 9. Організація охорони праці на виробництві	4	2		5			7
Тема 10. Економічні аспекти охорони праці	8	2	2	5		2	7
Індивідуальне завдання	10			10			10
Усього годин	90	14	32	44	8	6	76

5. Зміст лекційного матеріалу

Денна форма навчання (ДФН)

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат дисципліни «Безпека життєдіяльності.»	2
Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.	2
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх реалізації.	2
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки.	2
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	2
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.	2
Тема 7. Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці	2
Тема 8. Умови праці на виробництві, їхня класифікація та нормування	2
Тема 9. Організація охорони праці на виробництві	2
Тема 10. Економічні аспекти охорони праці	2
Разом	20

Заочна форма навчання (ЗФН)

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат дисципліни «Безпека життєдіяльності.»	2
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки.	2
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.	2
Разом	6

6. Теми семінарських занять

Денна форма навчання (ДФН)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.	2
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	2
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.	2
Тема 7. Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці	2
Тема 10. Економічні аспекти охорони праці	2
Усього годин	10

Заочна форма навчання (ЗФН)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.	2
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх реалізації.	2
Тема 7. Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці.	2
Усього годин	6

7. Самостійна робота

Денна форма навчання (ДФН)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат дисципліни «Безпека життєдіяльності.»	5
Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.	5
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх реалізації.	5
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки.	5
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	5
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.	5
Тема 7. Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці	5
Тема 8. Умови праці на виробництві, їхня класифікація та нормування	5
Тема 9. Організація охорони праці на виробництві	5
Тема 10. Економічні аспекти охорони праці	5
Індивідуальне завдання	10
Усього годин	60

Заочна форма навчання (ЗФН)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат дисципліни «Безпека життєдіяльності.»	6
Тема 2. Природні небезпеки та характер їхніх проявів.	6
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх реалізації.	6
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки.	6
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	7
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративно-територіального округу у надзвичайній ситуації.	7
Тема 7. Виробниче середовище і його вплив на людину. Суть, завдання та організація охорони праці	7
Тема 8. Умови праці на виробництві, їхня класифікація та нормування	7
Тема 9. Організація охорони праці на виробництві	7
Тема 10. Економічні аспекти охорони праці	7
Індивідуальне завдання	10
Усього годин	76

8. Індивідуальні завдання

Вивчення дисципліни передбачає виконання індивідуального завдання на вибір студента:

1. Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою
2. Написання реферату (есе)
3. Аналітичний звіт власних наукових досліджень за відповідною тематикою
4. Підготовка презентації за заданою тематикою
5. Виконання розрахункової графічної роботи

В індивідуальному завданні вказується назви завдання, шифру групи та прізвища виконавця.

Захист відбувається підчас практичних занять. При необхідності завдання можна надіслати викладачу на електронну пошту.

Максимальна оцінка становить 10 балів.

Варіанти вихідних даних для індивідуального завдання:

(можна пропонувати свій варіант)

1. Головні визначення – безпека, виклик, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик.
2. Аксиоми небезпеки життєдіяльності.
3. Ідентифікація небезпек.
4. Вид небезпеки: мікро- та мікробіологічна.
5. Вид небезпеки: вибухова.
6. Вид небезпеки: гідродинамічна.
7. Вид небезпеки: пожежна.
8. Вид небезпеки: радіаційна.
9. Вид небезпеки: хімічна.
10. Вид небезпеки: соціально-політична.
11. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію. Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження. Класифікація надзвичайних ситуацій за територіальним поширенням.
12. Класифікація надзвичайних ситуацій за обсягів заподіяних або очікуваних збитків.
13. Оцінювання рівня небезпеки.
14. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і територій.
15. Об'єкти підвищеної небезпеки та класи їхньої небезпечності.
16. Характеристика небезпечного геологічного процесу – землетрус.
17. Характеристика небезпечного геологічного процесу – карст.
18. Характеристика небезпечного геологічного процесу – осідання ґрунтів над гірничими виробками.
19. Характеристика небезпечного геологічного процесу – зсув.
20. Характеристика небезпечного геологічного процесу – обвал.
21. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори, що утворюються безпосередньо землетрусом, характер їхньої негативної дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки та навколишнє середовище.
22. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори, що утворюються безпосередньо карстом, характер їхньої негативної дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки та навколишнє середовище.
23. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори, що утворюються безпосередньо осіданням ґрунтів над гірничими виробками, характер їхньої негативної дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

24. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори, що утворюються безпосередньо зсувом, характер їхньої негативної дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

25. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори, що утворюються безпосередньо обвалом, характер їхньої негативної дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

26. Біологічні небезпеки.

27. Уражаючі фактори біологічної дії.

28. Характеристика патогенних мікроорганізмів - найпростіших.

29. Характеристика патогенних мікроорганізмів - грибів.

30. Характеристика патогенних мікроорганізмів - вірусів.

31. Характеристика патогенних мікроорганізмів - рикетсій.

32. Характеристика патогенних мікроорганізмів - бактерій.

33. Пандемія.

34. Епідемія.

35. Епізоотія.

36. Масові отруєння людей.

37. Інфекційні захворювання тварин.

38. Інфекційні захворювання рослин.

39. Регіональний комплекс природних загроз.

40. Методи виявлення уражаючих факторів природних загроз.

41. Заходи із запобігання природних надзвичайних ситуацій.

42. Техногенні небезпеки та їх реалізації.

43. Уражаючі фактори гідродинамічних небезпек.

44. Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення.

45. Хвиля прориву та її уражаюча дія.

46. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки.

47. Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі.

48. Зона горіння.

49. Зона теплового впливу пожежі.

50. Зона задимлення, що утворюється при пожежі.

51. Зона токсичної дії пожежі.

52. Шкідливі, небезпечні та уражаючі для людини фактори пожежі.

53. Вибух як реалізація небезпеки природного характеру.

54. Вибух як реалізація небезпеки техногенного характеру.

55. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей.

56. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори техногенних вибухів, що призводять до руйнування будівель, споруд, технічного устаткування.

57. Шкідливі, небезпечні та уражаючі фактори техногенних вибухів, що призводять до забруднення навколишнього середовища.

58. Класифікація об'єктів за їхньою пожежа вибухонебезпечністю.

59. Джерела радіоактивного випромінювання.

60. Фактори радіаційного впливу на людину.

61. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини живого організму. Ознаки радіаційного ураження.

62. Гостра форма променевої хвороби.

63. Хронічна форма променевої хвороби.

64. Нормування радіаційної небезпеки.

65. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності.

66. Класифікація небезпечних хімічних речовин за впливом на організм людини.

67. Ознаки та характеристики забруднення місцевості, води, продовольства небезпечними хімічними речовинами.
68. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою.
69. Захист приміщень від проникнення токсичних парів й аерозолів.
70. Організація дозиметричного контролю.
71. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї.
72. Соціально-політичні конфлікти з використанням засобів масового ураження.
73. Тероризм та його види.
74. Первинні, вторинні та каскадні уражаючі фактори тероризму.
75. Збройні напади як форма тероризму.
76. Захоплення й утримання об'єктів державного значення.
77. Встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці.
78. Можливі аварійні ситуації під час технологічного тероризму.
79. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини.
80. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція у суспільстві.
81. Криміналізація суспільства.
82. Маніпуляція свідомістю.
83. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення.
84. Поняття та різновиди натовпу.
85. Поводження людини в натовпі.
86. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки.
87. Ризик як кількісна оцінка небезпек.
88. Аналіз ризику реалізації небезпек, які можуть вплинути на людину (керівник, оператор, персонал, населення).
89. Аналіз ризику реалізації небезпек, які можуть вплинути на об'єкти техносфери.
90. Аналіз ризику реалізації небезпек, які можуть вплинути та природне середовище.
91. Індивідуальний та груповий ризик.
92. Концепція прийнятного ризику.
93. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.
94. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.
95. Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику.
96. Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод.
97. Методичні підходи до визначення ризику. Метод аналогій.
98. Експертні методи оцінювання ризиків.
99. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей.
100. Визначення базисних негативно діючих подій.
101. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків.
102. Управління ризиками.
103. Надзвичайні ситуації природного характеру.
104. Надзвичайні ситуації техногенного характеру.
105. Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту від надзвичайної ситуації.

106. Урядова інформаційно-аналітична система, збирання, оброблення, передавання та збереження моніторингової інформації.
107. Методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки.
108. Зонування територій за ступенем небезпеки.
109. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.
110. Єдина державна система запобігання та реагування на надзвичайні ситуації.
111. Планування заходів зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайної ситуації.
112. Забезпечення заходів з ліквідації надзвичайних ситуацій.
113. Фінансування заходів з ліквідації надзвичайних ситуацій.
114. Поняття державного резерву, його склад, призначення.
115. Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду. Утримання і розвиток системи державного резерву.
116. Фінансування операцій, пов'язаних з накопиченням, поновленням матеріальних цінностей державного резерву.
117. Норми резервування та фінансування системи державного резерву на випадок надзвичайної ситуації.
118. Ранжування регіонів за ступенем потреби в інвестиційних ресурсах на запобігання та ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації.
119. Домінантні показники під час вибору регіону інвестування.
120. Забезпечення цільових видів страхування.
121. Порядок створення страхових і резервних фондів, запасів матеріальних засобів, а також незнижуваних ресурсів продуктів харчування та непродовольчих товарів першочергового вжитку, необхідних для реагування на надзвичайні ситуації.

Бали	Умови отримання балів
10 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів. При виконанні практичної частини застосовує системні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані.
9 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено згідно з програмним матеріалом дисципліни. При виконанні практичного завдання застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконується в цілому правильно в повному обсязі. При виконанні практичного завдання студент припускається окремих неточностей.
8 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено згідно з матеріалом дисципліни. При виконанні практичного завдання студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практична частина виконується в цілому правильно, при виконанні студент припускається окремих несуттєвих помилок.
7 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено з незначними погрішностями або без узагальнень. При виконанні практичної частини застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконуються в цілому правильно, при його виконанні студент припускається несуттєвих помилок.
6 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, проте при викладенні програмного матеріалу допущено незначні помилки. При виконанні практичної частини

	застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконується в цілому правильно. При його виконанні студент припускається несуттєвих помилок.
5 балів.	Теоретичні запитання розкриті неповно, допущено суттєві погрішності, які впливають на зміст відповіді. При виконанні практичного завдання без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.
4 бали	Теоретичні запитання розкриті неповно, з суттєвими помилками. При виконанні практичного завдання без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій.
3 бали	Теоретичні запитання розкриті неповно або зовсім не розкрито. При виконанні практичного завдання припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.
2 бали	Студент виконати практичне завдання не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуації, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні. Теоретичні запитання не розкриті.
1 бал	Студент виконати практичне завдання не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій. Теоретичні запитання не розкриті.

9. Система поточного та підсумкового контролю результатів навчання

Методи навчання

1. Словесний, наочний: пояснювально-ілюстративний, навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль

Усне опитування на семінарських заняттях. Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати під час практичних занять сумуються і розраховується середнє арифметичне (із заокругленням до десятих).

Середній бал за поточний контроль переводиться у 40 бальну шкалу.

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Дозволяється вільне відвідування лекцій. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а нб округляється.

Тестування. Студент опрацьовує питання, що призначенні для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання (дві спроби – кращий результат).

Максимальна оцінка за тестування становить 50 балів.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення в університеті <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Перевірка виконання індивідуального завдання (презентації). Вивчення дисципліни передбачає виконання індивідуального завдання на вибір студента:

1. Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою
2. Написання реферату (есе)
3. Аналітичний звіт власних наукових досліджень за відповідною тематикою
4. Підготовка презентації за заданою тематикою
5. Виконання розрахункової графічної роботи

В індивідуальному завданні вказується назви завдання, шифру групи та прізвища виконавця.

Захист відбувається під час практичних занять. При необхідності завдання можна надіслати викладачу на електронну пошту.

Максимальна оцінка становить 10 балів.

Умови допуску до підсумкового контролю

Студент повинен набрати не менше 50 балів у сумі за три змістові модулі:

ЗМ 1. Поточний контроль (максимум 40 балів).

ЗМ 2. Самостійна робота (максимум 50 балів).

ЗМ 3. Індивідуальне завдання (максимум 10 балів).

Якщо студент набрав менше 50 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана економічного факультету за заявою, погодженою з кафедрою теоретичної і прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.

Підсумковий контроль

Підсумковою формою контролю є залік який виставляється як сума балів за модулями.

Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на залік, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.

Повторне складання заліків допускається не більше двох разів з кожної дисципліни:

один раз викладачеві (**талон №2**) тестування в системі дистанційного навчання або усне опитування відповідно до програмових вимог, другий – комісії (**талон №3**) реалізується виключно у тестовій формі з використанням організаційно-технологічних процесів.

Здобувача вищої освіти, який не ліквідував академічну заборгованість у встановлені терміни без поважної причини, **відраховують** з університету за академічну неуспішність або за його згодою направляють на **повторне вивчення навчальної дисципліни** (планується за рахунок власного часу студента і не фінансується з бюджетних коштів).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Сума балів з навчальної дисципліни
Модуль 1		Модуль 2	
Змістовий модуль 1 поточний контроль	Змістовий модуль 2 Самостійна робота	Змістовий модуль 3 Індивідуальне завдання	
Теми 1-10	Теми 1-10	Теми 1-10	
40	50	10	
100			100

Підсумкова оцінка з дисципліни у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та ECTS за такою схемою

Шкала оцінювання для заліку		
університетська	національна	шкала ECTS (ЄКТС)
90 – 100	Зараховано	A
80-89		B
70-79		C
60-69		D
50-59		E
26-49	незараховано	FX
1-25		F

Результати неформальної освіти можуть зараховуватись відповідно до Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти в університеті.

Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на екзамен, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.

Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни:

один раз викладачеві (**талон №2**) усне опитування відповідно до програмових вимог, другий – комісії (**талон №3**) реалізується виключно у тестовій формі з використанням організаційно-технологічних процесів.

Здобувача вищої освіти, який не ліквідував академічну заборгованість у встановлені терміни без поважної причини, **відраховують** з університету за академічну неуспішність або за його згодою направляють на **повторне вивчення навчальної дисципліни** (планується за рахунок власного часу студента і не фінансується з бюджетних коштів).

коштів).

10. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Тексти лекцій.
3. Презентаційні матеріали до лекцій.
4. Завдання для семінарських занять.
5. Завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації з її виконання.
6. Вказівки до виконання контрольних робіт.
7. Тести для поточного контролю знань студентів.
8. Критерії оцінювання знань студентів.
9. Наочні матеріали.

11. Рекомендована література

1. Бабенко О.І., Задорожна О.М., Черевко Р.І. Безпека життєдіяльності людини в надзвичайних ситуаціях: Навч. посібник.-К.: ІЗМН, 1996.-224с.
2. Гігієнічна класифікація праці: гігієнічні нормативи. К., 2001.
3. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.Т., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами. Київ, Знання, 2007.
4. Джигирей В.А. та ін. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. – Львов: “Афіша”, 1999.- 254с.
5. Жалібо Е.П. Безпека життєдіяльності. Львів.: “Новий світ”, 2000,- 320с.
6. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці. Підручник - 4-те вид., переробл. і доповн. - К. : Знання, 2010. - 373 с.
7. Закон України. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, Київ, 2000.
8. Закон України. Про правовий режим надзвичайного стану, Київ, 1994.
9. Законодавство України про охорону праці (в 3-х томах). К., 1995.
10. Каммерер Ю.Ю., Кутырев А.К., Харкевич А.Е. Защитные сооружения гражданской обороны :Учеб. пособие.- М.: Энергоатомиздат, 1985. – 232 с.
11. Керб Л.П. Основи охорони праці. К., КНЕУ, 2003.
12. Керб Л.П. Основи охорони праці. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К., КНЕУ, 2006.
13. Кузніченко О.М. Основи охорони праці: Альбом структурно-логічних схем. Х., Еспада, 2005.
14. Литвак С.М., Михайлик В.О. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. – Миколаїв: ТОВ “Компанія ВІД”, 2001. – 230с.
15. Малеев, В. О. Охорона праці в галузі [Текст] : навч. посіб. / В. О. Малеев, О. О. Венгер. - Херсон : Вишемирский В. С., 2020. - 166 с.
16. Методика визначення соціально-економічної ефективності заходів щодо поліпшення умов і охорони праці. К.: Основа, 1995.
17. Основи охорони праці. навч. посібник / Р. М. Івах, Я. І. Бедрій, Б. О. Білінський, М. М. Козяр ; під ред. Р. М. Іваха. - 4-те вид., переробл. і доповн. - К. : Кондор, 2010. - 462 с.
18. Охорона праці в галузі [Текст] : підручник / К. С. Варивода, С. І. Горденко ; ДВНЗ "Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди". - Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я. М. [вид.], 2019. - 445 с.
19. П. Атаманчук. Безпека життєдіяльності. Центр навчальної літератури. 2017 р.
20. Панкратов О.М., Міляев О.К. Безпека життєдіяльності людини в надзвичайних ситуаціях: Навч. посібник.– К.: КНЕУ, 2005, – 232с.

21. Панкратов О.М., Ольшанська О.В., Джог П.В., Черевко Д.Р. Безпека життєдіяльності людини в надзвичайних ситуаціях: Практикум Ч. I. – К.: КНЕУ, 2013, –232с.
22. Панкратов О.М., Ольшанська О.В., Туровський О.Л., Шалаєва Т.П. Безпека життєдіяльності людини в надзвичайних ситуаціях: Практикум Ч. II. – К.: КНЕУ, 2014, – 232с.
23. Постанова КМ №175 від 15.02.2002 р. Про затвердження методики оцінки збитків від наслідків НС техногенного та природного характеру.
24. Постанова КМУ № 1198 від 3 серпня 1998. Про єдину державну систему запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.
25. Постанова КМУ № 368 від 2004р. Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій.
26. Стеблюк М.І. Цивільна оборона.-Київ.: "Знання-прес", 2003,-430 с.
27. Стиценко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. «Безпека життєдіяльності» Харків: ХНУРЕ, 2018 р.
28. Шоботов В.М. Цивільна оборона. Навчальний посібник.—К.: "Центр навчальної літератури", 2004.- 439 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України
2. www.portal.rada.gov.ua – Верховна Рада України
3. www.dsns.gov.ua – Державна служба з надзвичайних ситуацій
4. www.merp.gov.ua – Міністерство захисту та природних ресурсів України.
5. www.pesu.org.ua – Національний екологічний центр України.

Наукові публікації

1. Марченко, К. М. "Інформаційна безпека життєдіяльності людини." Наукові записки (2019): 38.
2. Горбунова, Каріне Маркарівна, and В. М. Курепін. "Виховання культури безпеки життєдіяльності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти." Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер.: Педагогічні науки 3 (2018): 127-135.
3. Нагайчук, Олена Валеріївна. "Пропозиції щодо поліпшення викладання у ВНЗ дисциплін з охорони праці та безпеки життєдіяльності." (2017).
4. Бокшиц, О. М. "Формування знань з безпеки життєдіяльності у студентів вищих навчальних закладів й заходи запобігання нещасних випадків на виробництві." Молодий вчений 1 (2017): 5-8.